

Denken

Maieutiek
Petra Bolhuis
2022-2

9

1

Hoe te oordelen

Voor Kant zit de mogelijkheid om te oordelen in;

- Een vorm van metafysisch a-priori (zeker bij het morele -, maar ook m.b.t. esthetische oordeel),
- Verstand, dat iedereen heeft maar niet iedereen benut,
- Gemeenschap met andere mensen
- Toeschouwer boven de actor! (Het publiek verdient meer bewondering dan de kunstenaar)

Maieutiek_Denken 2022-2

2

Smaak

Smaak is privé en direct. Smaak is een verhouding tot het bijzondere als het bijzondere. Dus 'ik vind dit niet mooi of lekker' maakt het niet direct tot een wetmatigheid of waarheid.

Smaak is subjectief en niet mededeelbaar,

Smaak is niet onderhandelbaar; ik kan mij niet laten overtuigen om iets lekker te vinden dat ik vies vind.

Maar ik kan het met verbeeldingskracht zelfs toepassen op wat er niet is. (onpartijdigheid)

Er is een relatie tussen de common sense en smaak (rekening houden met de ander)

Maieutiek_Denken 2022-2

3

“Jij die mij ik maakt”

“De vrees voor de contradictie is de vrees om gespleten te worden, om niet langer één te blijven, en dit is de reden waarom het contradictiebeginsel de fundamentele regel van het denken kon worden. Dit is ook de reden waarom de pluraliteit van mensen nooit volledig vernietigd kan worden en waarom de ontsnapping van de filosoof uit het domein van de pluraliteit altijd een illusie blijft: ook wanneer ik volledig op mijzelf zou leven, zou ik, zo lang ik leef, in de conditie van de pluraliteit leven. Ik moet mijzelf duden, en nergens komt het ik-met-mij zelf klaarder voor de dag dan in het zuivere denken, dat altijd een dialoog is tussen de twee die ik ben. De filosoof die aan de conditie van de pluraliteit poogt te ontsnappen en daarom vlucht in de absolute eenzaamheid, wordt radicaler en meer dan wie ook uitgeleverd aan deze pluraliteit, die inherent is aan ieder menselijk wezen: het is immers het gezelschap met anderen dat mij uit de denkende dialoog terugroept en mij opnieuw één maakt - één afzonderlijk, uniek menselijk wezen, sprekend met slechts één stem en als zodanig herkenbaar door alle anderen.” (76/77)

Maieutiek_Denken 2022-2

4

Openbaarheid vormt het oordeel

Er is eerst een smaak ervaring over een gebeurtenis, maar achteraf is er ook een oordeel over die eerste smaaksensatie. Wat is daarvan dan het criterium? Dat is net als bij politiek de openbaarheid. (Common sense)

Probleem is en dat zie je dan ook terug in haar verhandeling over opvoeding dat mensen eerst deel moeten worden van de common sense voordat ze daar kritiek op kunnen leveren.

‘Bescherm de kinderen tegen de wereld, maar ook omgekeerd’, vindt Arendt.

Maieutiek_Denken 2022-2

5

Privé, politiek en het huidige probleem van de bubbels

Arendt zegt over de keuze voor samenzijn met mensen waarbij je je thuis voelt:

Binnen de privésfeer, ook waar het aan het sociale raakt, is dat prima.

In de publieke/politieke en institutionele sfeer kan en mag dat echter niet.

De vraag is, en daarover krijgt ze ook kritische vragen van vrienden; Waar stopt de privésfeer en begint de politiek?

(<https://www.uva.nl/shared-content/faculteiten/nl/faculteit-der-maatschappij-en-gedragswetenschappen/nieuws/2022/10/soziale-media-polariseren-maar-om-een-andere-reden-dan-je-zou-denken.html> zie we komen elkaar teveel tegen)

Maieutiek_Denken 2022-2

6

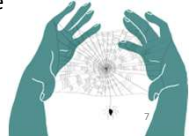
Oordelen

Wat Arendts werk suggereert is dat voor haar er drie elementen zijn in het leven van de geest;

Denken: ik met mezelf in gesprek over wat geweest, gehoord of gezien is, om (weer) een eenheid te kunnen zijn,

Willen: een toekomst oriëntatie die in vele perspectieven uiteenspat, maar slechts één kan zich verwerkelijken,

Oordelen: wat ik doe als toeschouwer, ingebed in een gemeenschap, op zodanige wijze dat ik bij de mensheid blijf horen én er het mijne aan toevoeg.

Maieutiek_Denken 2022-2

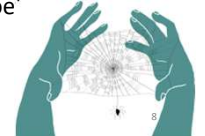
7

Oordelen leidt niet tot weten, maar tot kritiek

Kritiek heeft politieke implicaties. Juist doordat kritiek niet te vatten is. Socrates is eerste duidelijke voorbeeld.

Socrates sticht geen school en heeft geen leer.

Dogmatisch denken en esoterische leer vindt plaats in de scholen en blijft daarmee uit de publieke ruimte. Kan ook makkelijker bestreden of verboden worden dan Socrates. Socrates zelf moe' kritiek uit te bannen.

Maieutiek_Denken 2022-2

8

Wat is dat kritische denken waar Arendt op hoopt?

Kritisch denken, het pad van het denken banen doorheen vooroordelen, doorheen niet-onderzochte opinies en overtuigingen - het is een oude bekommernis van de filosofie. (...) de Socratische verloskunde in Athene.

Hij (Kant) stelde expliciet dat hij "op Socratische wijze" te werk wilde gaan en alle opponenten tot zwijgen wilde brengen "door op de klaarste manier [hun] onwetendheid te bewijzen".

In tegenstelling tot Socrates geloofde hij in een "toekomstig metafysisch systeem", maar uiteindelijk heeft hij het nageslacht geen systeem maar kritieken nagelaten.

De methode van Socrates bestond erin zijn gesprekspartners te bevrijden van al hun ongegronde overtuigingen en "windeieren" - de loutere fantasieën die hun hoofden vulden. Volgens Plato deed hij dit dank zij de kunst van het *krinein*, van het ontwarren, scheiden en indelen. (blz. 175/176)

Maieutiek_Denken 2022-2

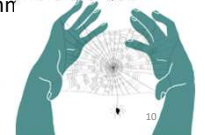
9

Geen maken, maar wel een inspanning

Iedereen doet aan denken en voegt – zelf gevoed door het geheel- iets unieks toe. Er vindt schuren én voeden plaats. (in relatie met kennis en weten) Het is handelen geen maken.

Als we niet alert zijn en deelhebben aan actief denken gaat ook het midden gedachteloos mee in de richting die uitersten beogen.

Het is het stop-en-denken en de *sensus communis* maken dat hierop een correctie plaatsvindt.

Maieutiek_Denken 2022-2

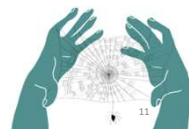
10

Oordelen en het netwerk van betrekkingen

Het is een fragiel proces dat niet vervangen kan worden door maken. Maar als de wolk niet 'onze kant' op drijft grijpen we daar gemakkelijk naar.

Het vindt plaats binnen kaders (wetten regels) die werken als de muren van de Polis.

Het netwerk van betrekkingen is als een wolk die voortdrijft op de *sensus communis*.

Maieutiek_Denken 2022-2

11